

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

28.8.2022

Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry:n lausunto OKM:n 6.6.2022 pyytämästä (VN/1364/2021)

Ehdotuksesta kulttuuriperintöstrategiaksi

1) Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Strategian lähtökohdat on kuvattu monipuolisesti ja hyvin osaksi jokaisen elämää ja ympäristöä koskevaa taloudellista, ekologista ja sosiaalista arvokeskustelua.

Näistä lähtökodista on tärkeää saada kulttuuriperintöä, luonnonperintöä ja ilmaston suojelemaan koskevat tavoitteet toisiaan tukeviksi. Visio tuoda esiin kulttuuriperinnön koskevan arvokeskustelun merkitys tulevaisuuden rakentamiselle eikä vain menneisyyden muistikuvana on tärkeä.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

2) Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Kulttuuriperintö on nähtävä historiallisena kerrostumana osana yhteiskunnan kehitystä, joka näkyy rakennettuna ympäristönä, kulttuuriympäristön osana. Tavoitteissa on olennaista tuoda esiin kulttuuriperinnön taloudellisen potentiaalin kestävä hyödyntäminen.

Kansainväliset sopimukset ja lainsäädäntö tulee saada toimimaan velvoittavammin. Erityistä huomiota on kirjata tavoitteita lainsäädännön perusluihin niin, että säännösten soveltamisessa kulttuuriperinnön arvottaminen on otettava huomioon luonnon- ja ympäristönsuojelun tavoin. Tämähän on meillä perustuslain mukaan myös lähtökohta. Kuitenkin suunnittelualueiden ja erityisesti rakennetun alueen inventointi on vielä puutteellista. Säännösten tulkinnassa ja soveltamisessa näkyy kuitenkin vastakkainasettelu, jossa luonnon- ja ympäristönsuojelu sekä erityisesti kulttuuri- ja rakennusperintö on maankäyttöä ja rakentamista koskevissa säännöksissä rakentamista heikommin velvoittavaksi.

Kuntalaisten itsehallinnon käsitteen ja omaisuuden suojan tulkinnat eivät riittävästi turvaa asukkaiden ja kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia. Jopa valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY-kohteet) otetaan hämmästyttävän heikosti huomioon maankäytön suunnittelussa – kuntien asiantuntemusta on parannettava sekä varmistettava sitä tukeva aluehallinnon neuvontatoiminta. Asukkaiden osallistuminen kulttuuriperinnön inventointiin ja vaikuttamismahdollisuudet päätöksentekoon ovat perustuslain kannalta kyseenalaiset, mikäli säännöksiä ei kirjoiteta riittävän velvoittavaan muotoon.

Kunnan jäsenen oikeus hakea muutosta kunnan päätöksiin ehkäisee mielivaltaista päätöksentekoa.

Hallinnolla ei ole resursseja toimia käytännön kulttuuriperinnön vaalimisessa yksittäisissä kohteissa. Siksi erilaisten vapaaehtoistoimijoiden, ns. kolmannen sektorin, sekä kohteiden omistajien toimintamahdollisuuksia kulttuuriperinnön vaalimisessa on vahvistettava.

Viittaamme Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry:n Ympäristöministeriölle 1.9.2013 antamaan lausuntoon työryhmän esityksestä(19.6.2013) Kulttuuriympäristöstrategiaksi 2014-2020.

Kommenttine lukuun 5.1

3) Kommentti lukuun 5.1; Kulttuuriperintö omana ja yhteisenä

Tietoisuutta kulttuuriperinnöstä tulee merkittävästi tehostaa, jotta sen merkitys voi saada arvostusta. Kulttuurivaikutteisiin liittyvien jännitteiden ja ristiriitojen käsittelyyn tulee luoda vaikuttavuuden mahdollistavia toimintamalleja.

Nykydokumentointiin ja kulttuurin tallentamiseen täytyy osoittaa riittäviä resursseja ja varmistaa, että päättäjät ymmärtävät kulttuuriperinnön hyvinvointia lisäävänä voimavarana. Osallistuminen kulttuuriin on vahvasti yhteydessä luottamukseen ja muihin mukaan otettavan yhteiskunnan piirteisiin.

Kulttuuriperintö on nähtävä liittyneenä historian tapahtumiin. Ympäristö liittyy kiinteäsi niin yksilön kuin kansakunnan kohtaloihin. Ympäristöt kätkevät sisäänsä kiintoisia tarinoita ja ihmiskohtaloita; kulttuurihistorialla, -perinnöllä ja ympäristöllä on fyysinen muoto ja sen sisällä sielu eli tarina. Näitä ja muinaismuistoja on kunnioitettava uuden rakentamisen rinnalla.

Kommenttine lukuun 5.2

4) Kommentti lukuun 5.2 Kulttuuriperintö, luonto ja ilmastonmuutos – kestäviä ratkaisuja

Kulttuuriperintöarvojen, luontoarvojen ja ekologisen kestävyuden tavoitteiden yhteensovittaminen - myös ajantasaisesti säädösten - on tärkeää sovittaa yhteen. Tätä meillä perustuslakikin edellyttää. Lainsäätäjän tulee kiinnittää tähän enemmän huomiota. Riittävät resurssit substanssiosaamisen ohella kuuluu yhteiskunnan päättäjien velvollisuuksiin. Rakennetun ympäristön korkean käyttöasteen merkitystä ja asianmukaista hoitoa on korostettava ja tuotava vahvemmin esille rakennusten purkamisen haitalliset ilmastovaikutukset.

Kommenttinne lukuun 5.3

5) Kommentti lukuun 5.3 Kulttuuriperintö, oppiminen ja tutkimus

Kulttuuriperinnön arvostaminen edellyttää tiedon jakamista nuoremmille ikäryhmille, joilla ei ole elämäkokemusta ja jotka vielä etsivät kotoutumista sekä sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Ilmastonmuutos ja kestävä kehitys tulee ottaa selvemmin tutkimusperusteisesti huomioon kulttuuriperintöön vaikuttavana. Aluehallinnon ohjaus- ja neuvontatoiminta aiheesta myös kansalaisille on varmistettava. Oppivelvollisuuteen on sisällytettävä keskeistä tietoa ja tavoitteita.

Kommenttinne lukuun 5.4

6) Kommentti lukuun 5.4 Kulttuuriperintö ja talous – kestävästi ja luovasti

Kulttuuriperinnön erityislaatua tulee ja itseisarvoa tulee kunnioittaa taloudellisessa toiminnassa tuomalla esiin sen merkittävää roolia asuin- ja ympäristön laadullisena kilpailutekijänä ja alueiden arvoa nostavana. Rakennettuun ympäristöön on sitoutunut yli kaksi kolmasosaa kansallisvarallisuuttamme. Julkisia varoja tulee osoittaa kulttuuriperinnön hoitamisen ja suojelun turvaamiseksi. Kulttuuriperinnöstä huolehtiminen tulee saattaa paremmin yritysten maineen ja kilpailukyvyyn voimavaraksi erilaisia kumppanuuksia kehittämällä. Rakennetun ympäristön tietokannan (RYHTI-hanke) hyödyntäminen tulee olemaan myös keino saada yrityssektori mukaan.

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

7) Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

Kulttuuriperintöä kansallisena voima- ja pääomavarana tulee tuoda paremmin esille huolehtimalla sitä koskeva tutkimuksen rahoituksesta. Kulttuuriperintöä tukevat rahoitusmallit ja veroedut tulee hyödyntää tehokkaammin käyttäen hyväksi jo muissa maissa käytössä olevia malleja.

Tarvitaan kompakti paketti selkiyttämään ja kertomaan julkisen sektorin budjettitarpeen tutkimukseen, digitointiin, avustuksiin ja veroetuihin.

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

8) Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne?

Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ohjelmiin, joiden vaatimukset on toteutettu luvattoman puutteellisesti. Strategiassa on kartoitettu hyvin lähtökohdat, joiden varaan tavoitteet on rakennettu. Monitahoinen osaaminen ja eri hallinnonalojen yhteistoiminta vaatii tehostamista. Perustuslain veloitteet kulttuuriperinnön osalta edellyttää kulttuuriperintöä koskevan lainsäädännön saattamista luonnon(suojelun)ympäristön arvottamista koskevalle tasolle.

Muualla Euroopassa ihailimme eri maiden kulttuuriperintöä ja historiaa, mutta omassa maassamme osoitamme ymmärtämättömyyttämme ja taitamattomuuttamme purkamalla ja tuhoamalla historiamme kerrostumisesta kertomaa elämää.

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

9) Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

Toimeenpanosuunnitelma on ehdoton edellytys sille, että strategialla olisi käytännön merkitystä. Toimeenpanosuunnitelmassa tulee keskittyä keskeisiin osa-alueisiin ja niiden vaiheittaiseen edistämiseen. Strateginen ”sateenvarjolaki” voisi olla lähtökohtana ja pohjana jatkotyöskentelylle.

Kansalaiskampanjana toteutetusta laajasta ja onnistuneesta ”JOY2010”-hankkeesta (Jokaisen Oma Ympäristö) saatuja kokemuksia voisi hyödyntää työskentelyssä.

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

10) Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

Erilaisten intressitahojen kokoamista työstämään toimeenpanosuunnitelmaa, esim. perustamalla kevyitä ryhmätyöpajoja, joissa on myös vapaaehtoisjärjestöjen edustus, erilaisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

11) Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

Muiden järjestöjen tavoin Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry on valmis osallistumaan jatkotyöhön.

Vapaaehtoisjärjestöjen toiminta sekä merkitys on tuotava esiin ja niiden kannanottoja kuultava.

Metsäranta Matti
Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry